

HÍREK

Református egyházzenei hírek

A Kántus hangversenye

a Református Világszövetség Nagygyűlésének alkalmából

A Debreceni Református Kollégium Kántusa 1997. augusztus 12-én este a Nagytemplomban hangversenyt adott. Vezényelt: *Berkesi Sándor*, *Kurgyis András*. Közreműködött: *Jakab Hedvig* (orgona), *Czabán Angelika* (szoprán), *Börcsök Bálint* (tenor), *Szűcs Ferenc* (basszus). A nagyrészt zsolnárokból összeállított műsor a következő volt: J. P. Sweelinck: Énekeljetek, minden népek (96. genfi zsolnártár), P. Philips: Ascendit Deus, C. V. Stanford: Beati quorum via, J. S. Bach: Kommst du nun, Jesu, vom Himmel herunter (BWV 650), Nun komm, der Heiden Heiland (659 és 599), Orbán György: Cor mundum, Kodály Zoltán: 50. genfi zsolnártár, F. Mendelssohn: B-dúr szonáta (op. 65. Nr. 4.), C. Franck: Dexter a Domini, Liszt Ferenc: Tu es Petrus (a Krisztus-oratóriumból).

Orgonahangversenyek

Miskolcon a tetemvári református templomban 1996-ban

Miskolcon a „deszkatemplom” Rieger-orgonáján 1996. januárja óta havonta zenés áhítatokat tartottak a délutáni istentiszteleten: I.28.: *Finta Gergely* (Bach, Muffat, Mendelssohn, Kájoni-kódex), II.18.: *Kiss Zoltán* (Bach, Liszt, Koloss István), III.17.: *Matúz Csilla* (Bach, Albinoni), IV.28.: *Bosnyák Csilla* (Sweelinck, Bach, Alain), V.12.: *Mátyus Gabriella* (Bach, Pachelbel, Liszt), VI.16.: *Vass Krisztina* (Grigny, Bach, Duruflé), VIII.18.: *Barna Mária* (Bach, Mendelssohn), IX.29.: *Pétery Dóra* (Bach, Mendelssohn, Bújdosó Márton). A szervezésben-hirdetésben *Benke György* lelkész és *Vasas István* gyülekezeti tag volt *Varga László*, a gyülekezet orgonaművész-kántora segítségével.

Kolozsvárott a Farkas utcai református templomban 1997 nyarán

A Kolozsvár-belvárosi református egyház (Farkas utcai templom) megújított orgonáján szerdánként délután 6-kor a következők hangversenyeztek: VI.18.: *Ursula Philippi* —erdélyi zeneszerzők, Rudolf Lassel (1861–1918): c-moll prelúdium és fúga, Hans Peter Türk (1940–): Elégia, Paul Richter (1875–1950): d-moll szonáta, op. 36.—, VII.2.: *Erich Türk* —Johann Leopold Bella: d-moll fantázia-szonáta, Brahms: korárelőjátékok (op. 122, nr. 5–11), Hans Peter Türk: Elégia, Kodály Zoltán: Csendes mise (részletek)—, VII.9.: *Molnár B. Tünde* —Vivaldi-Bach: a-moll concerto, Liszt: Trauerode, Terényi Ede: Isten harmonái (in memoriam W. Berger), Epiphania Domini (romániai bemutató), VII.16.: *Nicoleta Paraschivescu* —Bach: Komm Heiliger Geist fantázia (BWV 651), korál (654), a-moll fantázia és fúga (BWV 653)—, VII.23.: *Máté János* —Pachelbel, Bach, Schubert, Liszt, Widor, Boëlmann, Ákom Lajos művei—, VII.30.: *Eckart Schlandt* —Bruhns: g-moll prelúdium és fúga, Bach: Krisztus, ártatlan Bárány, a-moll prelúdium és fúga, Schubert: e-moll fúga, Brahms: két korárelőjáték, asz-moll fúga—, VIII.6.: *Maria Abrudan* —Bach: c-moll passacaglia, Boëlmann: Suite Gothique, Bach: Wenn wir in höchsten Nöten sein, Liszt: B-A-C-H prelúdium és fúga—, VIII.13.: *Méhes Balázs* —Liszt, Brahms, Mendelssohn, Franck művei—, VIII.20.: *Geréd Erzsébet* —Bach, Buxtehude, Frescobaldi, Bull, Purcell, Franck művei.

Katolikus kántorképzők pécsi országos találkozója

A múlt század végén többek között a pécsi székesegyház Dulánszky Nándor püspök által megreformált zenéje jelentette azt a hazai mintát és ösztönzést, mely száz esztendővel ezelőtt az Országos Magyar Cecília Egyesület megalakulásához vezetett. Ezért az OMCE megalakulásának centenáriuma alkalmából 1997. szeptember 19. és 21. között Pécsen tartották meg országos találkozójukat a római katolikus kántorképzők intézetei.

A hivatalos program szeptember 19-én, pénteken 14 órakor az Egyesület kibővített vezetőségi ülésével kezdődött, melyen a résztvevők áttekintették a kántorképzés, egyházzenei képzés mai helyzetét, megvitaták egy új kántorszabályzat-tervezet megalkotásának módját valamint a kántorok érdekvédelmének lehetőségeit. Délután fél 4 órakor az Alapítványi Székházban került sor a hivatalos megnyitóra, ahol először Mayer Mihály pécsi püspök és Páva Zsolt, a város polgármestere mondott köszöntőt, majd Takács Nándor székesfehérvári püspök „Az

OMCE útjelzői” címmel tartott előadást felidézve Werner Alajos példát adó munkásságát, személyiségét. A megnyitót Tardy László karnagy, az Egyesület társelnökének előadása zárta, amely a ceciliánus mozgalom múltjáról és jelenéről adott áttekintést, valamint a jövő lehetőségeit vizsgálta. Az ünnepélyes megnyitót a résztvevők közös vespérsája követte a székesegyházban.

Szombaton délelőtt és délután a bazilikában zajlott a kántorképzés növendékek meghallgatása, melyet a hallottak értékelése követt. Aznap este ugyanitt tartotta improvizációs orgonahangversenyét Gergely Ferenc, Koloss István és Lantos István, a koncert végén hatkezes rögtönzésre is sort kerítve. — A találkozó vasárnap reggel ünnepélyes püspöki szentmisével és Te Deum-mal zárult.

A találkozót —mely most szépszámu résztvevőt és közönséget vonzott— a tervek szerint jövőre Szegeden rendezik meg.

Enyedi Pál

Orgonás hírek

Egy példaértékű mesterkurzus

Ez év szeptemberében mesterkurzuson vettem részt Stadében. A negyvenötzres kisváros Észak-Németországban fekszik, Hamburgtól mintegy harminc kilométerre észak-nyugati irányban. Orgonisták számára —még német viszonylatban is— különleges jelentőséget ad a városnak két nagy historikus orgonája. A régebbit Behrend Huss kezdte építeni 1669-ben. Az 1675-ben befejezett opusz felállításánál Huss tanítványa, a fiatal Arp Schmitger is közreműködött. A hangszer 3 manuálos, 42 regiszteres, középhangos temperálású, a St. Cosmae et Damiani-templomban áll. Mintegy háromperces sétával jutunk el a St. Wilhardi-templomba, ahol egy 1736-ban befejezett Erasmus Bielfeldt-orgona áll. Ez 3 manuálos, negyvenregiszteres, Werkmeister II. hangolású. Mindkét orgonát Jürgen Ahrend restaurálta nagy szakértelemmel s ízléssel.

Mindkét hangszernek megvan a maga repertoárja: a korábban az egyszerűbb hangnemű észak-német orgonamuzsika hangzik otthonosan, míg a „fiatalabb” orgonán Bach és tanítványainak zenéje, sőt a kora-romantikus irodalom is gyönyörűen szólal meg.

A kurzus előadója a két helyi orgonista, Martin Böcker és Albert Behrends, valamint Jean-Claude Zehnder, bázeli professzor volt. Míg a helyiek által vezetett foglalkozásokon a historikus hangszereken való játékmód, regisztrálás és általános előadói problémák álltak a középpontban, a svájci professzor kurzusán különösen a megadott repertoár hátterébe való bepillantás volt hangsúlyos. Az alapos elméleti felkészültség persze éppúgy jellemezte a helyieket, mint a hangszeresek alapos ismerete a vendégprofesszort.

A kurzusok az első három napon a két helyszínen párhuzamosan folytak. Ez, és az aktív résztvevők viszonylag alacsony száma lehetővé tette, hogy ki-ki naponta átlagosan mintegy két órát a historikus hangszerek valamelyikének „társaságában” töltsön. Az aktív résztvevők számára arra is lehetőség nyílt, hogy matinék keretében közönség előtt is bemutassák a tanulatkat. Ezek az igen jól látogatott alkalmak naponta felváltva zajlottak a két templomban.

A hét programját a professzorok élményszerű koncertjei és egy „orgona-utazás” gazdagította.

Míndehhez a ráadás a műhelymunka felszabadult, vidám légköre volt. Azt jellemzi az alábbi

idézet is Albert Berendstől: „Kollégámmal, Martinnal nem rivalizálunk. Már régóta abbahagytuk a vitát arról is, kinek szebb hangú az orgonája. Sőt bármikor módunk van egymás hangszereire játszani, így nekem is van két historikus orgonám, Martinnak is van kettő... — tehát Stadéban négy historikus orgona van.”

A furcsa matematikán természetesen mindenki nevetett, mégis Stadéban megtapasztalhattuk, a két egymást jól kiegészítő orgona, két egymást jól kiegészítő, jól együttműködő orgonistájával valóban „értékszaporító”, értékkoncentráló hatású.

Finta Gergely

Műemlékorgonák nyomában

Idén augusztus 2. és 11. között immár másodszer népesült be zenészekkel, zenebarátokkal a *Szombathelyi* Ernuszt-kastély, amely a tavalyi kezdetet követően ismét otthont adott a *Régi Zene Nyári Akadémia* — II. Nemzetközi Előadói Kurzus tanárainak és hallgatóinak. A kurzus résztvevői —hivatásos és nem hivatásos zenészek— nemzetközi hírnévű tanárok vezetésével bővíthették tudásukat, szerezhettek gyakorlatot a XVI–XVIII. századi hangszeres és vokális zene előadásában. Ez a zene, annak stílusos előadása, nemcsak az adott hangszer alapos ismeretét és magas szintű kezelését kívánja meg, hanem a játékosnak behatóan kell foglalkoznia azokkal a zenetörténeti korszakokkal és előadási hagyományokkal is, amelyekben e zenedarabok keletkeztek. Éppen ezért a kurzus szervezői és résztvevői a szűkre szabott idő ellenére egy teljes napot szenteltek annak az orgonás kirándulásnak, amelynek célja a Kőszeg szűkebb és tágabb környékén fekvő falvak és városok műemlékorgonáinak felkeresése és megismerése volt, s amely a történelem, a hangszerészet és az előadó-művészet szoros összefüggésének megtapasztalására adott lehetőséget.

A kirándulás vezetésére *Spányi Miklós*, a kurzus klavikord-, csembaló- és orgonatanára vala-

mint *Békefi Antal* szervező az idén is *Kormos Gyulát*, a Budapesti Műszaki Egyetem adjunktusát kérte fel, aki a nyugati határvidék XVII–XVIII. századi orgonaépítészetének ismerője, a hangszerek korhű restaurálásának elkötelezett híve.

A tanulmányút első állomása a Szombathelytől néhány kilométerre fekvő *Csőmőte* volt, ahol a római katolikus temetőkápolnában ma is változatlan állapotban áll a *Christoph Schwarz* kőszegi orgonaépítőnek tulajdonított, XVIII. század eleji pozitív. A romos hangszeren is jól megfigyelhető az akkoriban általánosan elterjedt szíjhúzó ékfűvő és a rövid mélyoktáv valamint a szárnyas oltárokhoz hasonlóan kihajtható ajtó nyomai.

Az ellenreformáció után a Királyi Magyarországi területén az evangélikusok megyénként két településen —az ún. artikulás helyeken— tarthattak istentiszteletet. Ezek egyike volt a Vas megyei *Nemescső*. A türelmi rendeletet követően felépült templomának orgonáját *Joseph Klügel*, szintén kőszegi mester építette 1789-ben. Az eredetileg pedál nélküli hangszert később új fűvővel látták el, két pedálregisztert építettek hozzá. Ez az eredeti részeket nem érintette, így abban ma is Klügel sípjai szólnak. Szigeti Kilián szerint: „Kétségtelenül a legszebb hangú magyar barokk orgonák közé tartozik.”

A kirándulás Kőszegen folytatódott. Az itteni *Kálvária-templomban* ugyancsak romos állapotban áll egy —korábban szintén Schwarz művének tartott— 1676-ban épített 5 regiszteres, hátuljátszós, rövid mélyoktávós pozitív. Említést érdemel még a *Szent Imre-templom* 1752-ben készült orgonája, *Gottfried Sonnenholz* bécsi orgonaépítő műve. A hangszer szekrénye érintetlenül áll ma is, az eredeti belső azonban sajnos megsemmisült. — A *kőszegi evangélikusok* orgonáját *Johann Jakob Jetter* helyi mester 1784-ben készítette 7+3 regiszterrel és harangjátékkal, majd azt *ifj. Joseph Klügel* 1814-ben átépítette. A mai formáját 1972-ben nyerte el, amikor a felújítás során kétmanuálosra és 14 regiszteresre bővítették. A hangszeret a kirándulás orgonista résztvevői kipróbálhatták, a szerkezet iránt érdeklődők pedig belsejét is tanulmányozhatták.

A *kőszegi* orgonákat kisebb falvak hangszerei követték. Útban Nagycenk felé a *peresztegi római katolikus templom* orgonáját tekinthettük meg, mely 1807-ben készült el. Építését valószínűleg *id. Joseph Klügel* kezdte el, de fia, *ifj. Joseph Klügel* fejezte be. Az orgona egymanuális, 8 regiszteres, a barokk szekrényzet már klasszicista jegyeket hordoz.

A tanulmányúton a *nagycenki Széchenyi-mauzóleum* orgonája volt az első azon hangszerek sorában, melyek hozzáértő orgonaépítők által végzett, a történeti értékeket is felmutató, szakszerű restaurátori munkáról tanúskodnak. A hangszer *Philipp König* soproni mester műhelyéből került ki, restaurálását *Albert Miklós* győri orgonaépítő végezte. Az egymanuális, 6 regiszteres kis hangszer méltó díszbe a kápolnában. Érdekessége, hogy a most beépített motor mellett az orgonát az eredeti szíjhúzó fúvóval is lehet fújtatni, ezáltal hangzása még érdekesebbé, színesebbé válik. A *nagycenki katolikus templom* orgonája nem tartozott ugyan szorosan véve utunk témájához, de itt járva ezt is megnéztük. A kétmanuális, 19 regiszteres hangszeret a bécsi *Peter Titz* készítette, és a bécsi Operaházból került Nagycenkre. A mechanikus csúszkaladás orgona diszpozíciója romantikus vonásokat mutat. Rajta —ritkaságként— két nyelvregiszter is találha-

tó: egy 8 lábás „Harmonik” a második manuálon és egy 16 lábás „Posaune” a pedálon.

A *fertőrákosi római katolikus templom* orgonáját is bécsi orgonaépítők, *Joseph és Johann Wiest* készítették 1784-ben. Az 1957–58-ban végzett átalakítások nyomait —amelyek során a hangszer rövid mélyoktávját kromatikussá alakították, valamint két új pedálregisztert is építettek bele— az 1995–96-ban végzett restaurálás teljes egészében eltüntetette. A rövid mélyoktáv visszaállításával, a toldások eltávolításával és új homlokzati sípok készítésével a hangszer visszanyerte eredeti külső szépségét. E munkálatok kivitelezői *Szarka György* és *Szabó András* soproni orgonaépítők voltak, akik az orgona hangolását a XVIII. században gyakran használt *Werkmeister III-féle* temperatúra szerint végezték el. A szakszerű felújítás sikerének szép bizonyítéka, hogy a hangszeren a közeljövőben CD-felvétel is készül.

A kirándulás utolsó állomása a Sopron mellett *Harka* község volt, ahol a résztvevők egy másik *König*-orgona látványában és hangjában gyönyörködhetnek. A hangszer, melyet az evangélikus gyülekezet számára a mester 1819-ben épített, hosszú évek óta szinte használhatatlan állapotban állt. Ma régi fényében látható és halható, mely *Kormos Gyulának* köszönhető, aki a restaurálási munkákat anyagi ellenszolgáltatás nélkül végezte el. A műemléki szempontokat is figyelembe vevő felújítás 1995-ben fejeződött be, a hangolás a *König* korában is használt *Kimberger III-féle* temperatúra szerint készült. Mind a *fertőrákosi*, mind a *harkai* orgona historikus hangolása élményt jelentett a kirándulás résztvevői számára. A *harkai* orgonán *Szekendi Tamás* soproni művész készített CD-felvételt, és ő volt az, aki az út során a hangszereket megszólaltatta.

E korhűen restaurált s így a korabeli hangzás-ideált is bemutató hangszerek révén a résztvevők hasznos tapasztalatokat szerezhetnek a XVII–XVIII. század orgonazenéjéről s annak stílusos előadásáról is.

Wagner Szilárd (Sopron)

Erdélyi hírek

Kodály-emléknapok — Kolozsvár

A Romániai Magyar Zenetársaság (RMZT, elnöke Demény Attila) 1997. március 9–15. között tudományos konferenciát és koncerteket szervezett Kodály életművének méltatására. Többek közt: 10-én a Szent Mihály-templomban a *Magyar Rádió gyermekkara* (vez. Thész Gabriella, Nemes László), Kodályéi mellett Gallus, Lassus, Praetorius, Victo-

ria, Palestrina műveit énekelte; *Deák László* orgonált; 12-én az unitárius templomban a *Honvéd Együttes férfikarának* (vez. Tóth András, org. Teleki Miklós) hangversenyén vallásos művek is szerepeltek; 14-én a Szent Mihály-templomban a *Debreceni Kodály Kórus* (vez. Szűcs Lajos) koncertjén nagyobb részt magyar világi művek hangzottak el.

Kájoni-Bárdos — I. egyházzenei kórusfesztivál Kolozsvárt

1997. május 2–4 között Kolozsvár —latinus nevén Claudiopolis— Szent Mihály-templomában *Czirják Árpád* érseki helynök és a plébánia szervezésében Kájoni és Bárdos életművét középpontba állító kórustalálkozót rendeztek. (A templomi helyszín ellenére több kórus világi műveket is énekelt.) Részt vett: a ceglédi *Kossuth Lajos Gimnázium leánykara* (vez. Soltészné Lédeczi Judit), az aradi *Vox Juventutis gyermekkar* (vez. Horváth Tünde), a szolnoki *Bartók Béla kamarakórus* (vez. Molnár Éva), a sepsiszentgyörgyi „*Pro musica*” kamarakórus (vez. Szilágyi Zsolt), a budapesti *ELTE Pro Musica Hungarica vegyeskara* (vez. Kollár Éva), a *Juvenalis régizene-együttes* (vez. Elekes Emőke, Lőrincz Abigél), a marosvásárhelyi 5. számú *Általános Iskola kórusa* (vez.

Iszlay Margit), a gyulafehérvári *Gróf Majláth Gusztáv Károly Római Katolikus Kiszeminárium kórusa* (vez. Fodor László), a pécsi *Kodály Zoltán Gimnázium ifjúsági kórusa* (vez. Kertész Attila), a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem *Prelude kórusa* (vez. Kabdebó Sándor), a *Kovácsnai Lyceumi gyermekkar* (vez. Cseh Béla), az *ungvári görögkatolikus kórus* (vez. Orosz Mihály), a lundi (Svédország) *Midnatt Choir* (vez. Gosta Petersen), a *Komlói Pedagógusok Kórusa* (vez. Szabó Szabolcs), a bukaresti *Lyceum Consort régizene-együttes* (vez. Öllerer Ágnes); a kolozsvári *Kós Károly kamarakórus* (vez. Magyar Zita) *Poulenc Salve Regináját*, *Bárdos Ingrediente Domino-ját* és *Mendelssohn Richte mich*, *Gott* kezdetű szoltárát énekelte.

A VIII. Szent László-napi kórustalálkozó Tordaszentlászlón

A magyar református Tordaszentlászló a határában fakadó Szent László-forrást fölkereső, hajdani búcsújárást kívánja felidézni és folytatni azzal, hogy új hagyományt terem az évente sorra kerülő Szent László-napi kórustalálkozó megszervezésével. Az RMDSZ és az EMKE védnöksége alatt 1997. június 28-án lezajlott ezévi seregszemlén 31(!) kórus vett részt. A nyitóistentiszteleten *Hajdú Zoltán* enyingi ref. lelkipásztor, az országgyűlési képviselők közül alakult *Budapesti Szenátor énekkar* (vez. Iványi Tamás) tagja hirdetett ígét. Több kórus egyházzenei műsorral (műsorszámokkal) is szerepelt: a *Tordaszentlászlói énekkar* (vez. Guttman Mihály), a miskolci *Herman Ottó Gimnázium énekara* (vez. Tasnádiné Hajdú Ágnes), a marosvásárhelyi *Vártemplom „Musica humana” énekara* (vez. Csiky Csaba), a *Marosújvári Református Egyház énekara* (vez. Fórika Éva), az *Ákosfalói Református Egyház gyermekkara* (vez. ifj. Kiss János), a *Kolozsvár Belvárosi Református Egyház énekara* (vez. Almási István), a kolozsvár-alsóvárosi református egyház „*Bethlen*

Gábor” földész énekara (vez. Radovics József), a *Kolozsvár-Kerekdombi Egyházközség énekara* (vez. Kapdebóné Soós Gertrúd), a *Tordaszentlászlói gyermekkar* (vez. Tamás Sajtos Ilona), a sepsiszentgyörgyi „*Pro musica*” énekkar (vez. Sipos Zoltán), a *Kolozsvár- Hidelvei Egyház énekara* (vez. Sógor Sándorné Rigó Magda), a *Kisbácsi Református Egyház énekara* (vez. Péter Csabáné Sógor Éva), a *Bánffyújnyádi Református Egyház énekara* (vez. Kusztos Tiborné Ildikó), a *Kolozsvári Református Vallásstanárképző Főiskola leánykara* (vez. Péterné Sógor Éva), a magyarlónai „*Imreh Sándor” női kórus* (vez. Verő András), az *Aranyosgyéresi Református egyház énekara* (vez. Balogh Erzsébet), a *Szucsági Református Egyház énekara* (vez. Felházi Lenke), a *Kolozsvár-Irisztelepi Református Egyház énekara* (vez. Tóth Árpádné), a *Szentmihályi Vegyes Dalkör* (vez. Köble István), a *Szentkirályi Református Egyház énekara* (vez. Vincze Jancsi Miklós).

A kórustalálkozók műsorfűzetei nyomán